

DOI 10.31651/2524-2660-2022-3-45-51

ORCID 0000-0002-0644-6201

ХМЕЛЬНИЦЬКА Олена Сергіївна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
e-mail: hmelnitskaolena@gmail.com

ORCID 0000-0001-6972-6350

ТКАЧЕНКО Лариса Василівна

кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
e-mail: larisatkachenko80@gmail.com

УДК 373.5-048.35](477) «20» (045)

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
СТАРШОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ**

Проаналізовано проблеми та перспективи імплементації старшої профільної школи в Україні, проведено порівняльний аналіз з організації старшої профільної школи за кордоном, охарактеризовано специфіку закордонних профільних шкіл. Уточнено основні поняття та категорії, що використовуються у профільній школі, завдання, принципи, форми та методи організації профільного навчання у старшій школі.

Розкриваються нормативно-правові засади освітньої діяльності старшої профільної школи,

її напрямки та можливості їх реалізації у відповідних закладах освіти. Виокремлено ключові умови, що сприяють ефективній організації освітнього процесу у профільній школі, зокрема якісна допрофільна підготовка здобувачів освіти та побудова їх індивідуальної освітньої траєкторії тощо.

Охарактеризовано ключові ролі вчителя профільної школи через призму розвитку та становлення особистості здобувача освіти, їх особливості та можливості у побудові ефективного освітнього процесу.

Старшу профільну школу представлено як цілісну систему, що дозволяє забезпечити наступність між середнім закладом освіти та закладом вищої освіти для забезпечення реалізації та становлення кожної особистості.

Ключові слова: старша профільна школа; профільна освіта; профільне навчання; допрофільна підготовка; індивідуальна освітня траєкторія; гімназія; академічний ліцей; варіативність навчання.

Постановка проблеми. У сучасних складних умовах російсько-української війни, питання розвитку та подальшого впровадження Нової української школи постає як ключова проблема у розвитку освіти України. Серед теперішніх викликів, що стоять перед освітньою спільнотою України – організація ефективної діяльності старшої профільної школи.

Згідно Концепції «Нова українська школа» 2016 р., Закону України «Про освіту» 2017 р., Закону України «Про повну загальну середню освіту» 2020 р. у старшій школі навчання має тривати три роки та надавати можливість учню отримати певний профіль вже з 2027 року. Проте наразі це питання набрало актуальності та стимулюється питання створення старшої профільної школи вже цього року поруч із створенням для здобувачів освіти на другому середньому рівні гімназій. Ключовим моментом при переході до профільної освіти вбачається відокремлення третього шкільного ступеня від другого та створення відповідних закладів освіти (академічні ліцеї, професійні ліцеї тощо).

Аналіз досліджень і публікацій. Основні аспекти впровадження профільного навчання та створення старшої профільної школи відображено у низці публікацій освітніх діячів, педагогів та вчених, таких як А. Габ, Л. Гриневич, І. Кучерявий, Л. Липова, Т. Лукашенко, В. Малишев, В. Мархлевські, П. Хобзей, А. Сеїтосманов, О. Фасоля, Д. Шахнін, Н. Шиян та інші. Вчені розглядають старшу профільну школу як механізм самовизначення особистості та її реалізації у майбутньому, важливу складову неперервної освіти.

Метою написання даної статті є аналіз проблем та перспектив розвитку і становлення старшої профільної школи на теренах України у теперішній час.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема організації освітнього процесу у старшій профільній школі назріла у зв'язку з тим, що існуюча старша школа за змістовою та методичною складовою не змогла надалі задовольняти потреби

сучасних учнів у ґрунтовних знаннях, життєвих компетентностях та практичних навичках, що дозволили б їм у майбутньому швидше реалізуватися та знайти своє місце у суспільстві. Здобувачам освіти необхідно було поза межами школи здійснювати пошук додаткових, потрібних знань, щоб визначитися з майбутніми напрямками розвитку та діяльності.

Звертаючись до закордонного досвіду і досліджуючи питання реформування середньої освіти, зокрема старшої школи, найбільш вдалим виявився досвід країн з профільною освітою у старших класах. Зокрема, у Німеччині у старшій школі звучить зміст освіти та проводиться профорієнтація з вибору майбутньої професії; Франція також забезпечує профорієнтаційне спрямування старшої школи; у Японії профорієнтація називається «ранньою», бо передбачає визначення власних пріоритетів ще у середньому шкільному віці; США пропонують старшокласникам спіральні програми, за яких здобувачі освіти концентровано здобувають знання, тобто поглиблено вивчають дисципліни з певної галузі; у Великій Британії – до здобувачів освіти застосовують тьюторські підходи та орієнтують молодь на добровільний вибір профілю навчання тощо. Впровадження старшої профільної школи дозволяє учневі поглибити свої знання та здобути навички у певному напрямку, зорієнтуватися у виборі свого майбутнього профілю і готує його до подальшого навчання та працевлаштування [1].

У світі на сьогодні поширені чотири форми організації профільного навчання: за рівнями складності; як підготовка до навчання у закладах вищої освіти; за сферами соціальної діяльності (гуманітарний, технічний тощо); за дисциплінарним принципом (через добір предметів для вивчення).

У Німеччині виокремлюються три типи профільних закладів:

– загальна школа (Hauptschule), випускники якої отримують робітничі професії та можуть відразу працевлаштуватися;

– реальні училища (Realschule), які надають глибші академічні знання, проте забезпечують готовність до практичних, робітничих професій;

– гімназії (Gymnasium), де кожен заклад має свій профіль і готує випускників до вступу в університет.

Старша профільна школа Франції також надає можливість молоді здобути освіту у трьох типах закладів:

– загальноосвітні ліцеї, що забезпечують економічний, гуманітарний, природничий напрями;

– технологічні ліцеї, що дозволяють у подальшому отримати освіту у сфері менеджменту, медицини, екології, сільського господарства, харчової промисловості тощо;

– професійні ліцеї, що надають практичні навички і не передбачають подальшого навчання в університеті.

Шведська профільна школа пропонує для випускників середньої школи низку програм гуманітарно-природничого чи професійно-технічного напрямку. Здобувачі освіти, обираючи напрям та вивчаючи дисципліни певного циклу, планують своє майбутнє навчання в університетах та концентровано вивчають ті дисципліни, які вивчатимуть у закладах вищої освіти. Таким чином, реалізується наступність та вдосконалюються професійні навички і компетентності.

Досвід «фінської школи» у реалізації ідеї профільної старшої школи характеризується певною унікальністю та свободою для учнів. Це через те, що здобувачі освіти можуть обирати навчальні курси за своїми інтересами та спрямуванням, темп навчання, реалізують власну особисту траєкторію розвитку через індивідуальні розклади тощо [1].

У Америці старша профільна школа представлена у вигляді регіональних коледжів, де особливо значимим є варіативний освітній компонент. У ньому здобувачам освіти пропонується навчальні програми на вибір, які збагачені практичнокорисними знаннями та допомагають визначитися у виборі майбутньої професії. У межах цих програм учні можуть обирати один чи кілька коротких за термінами курсів, що можуть передбачати облік аудиторних годин, написання проєктів, тестування та сертифікат.

Педагогічний процес у американських коледжах має гуманістичний характер та відбувається постійне інформування здобувачів освіти стосовно навчальних курсів, кількості годин, дати та місця проведення занять, фаховість викладача тощо. Зазвичай, заняття відзначаються динамічним проведенням та практичною спрямованістю; викладачі враховують інтереси та потреби учнів, їх індивідуальні особливості [2, с. 77].

У Болгарії курси за вибором впроваджуються як певна форма диференціації змісту навчання. Часто тематика цих кур-

сів не пов'язана зі шкільним змістом та має практичне спрямування.

У старшій школі Китаю також практикуються факультативи та курси за вибором, що виконують функцію задоволення навчальних інтересів учнів та розвантажують освітні програми від надмірної кількості дисциплін. Тобто після вивчення обов'язкових предметів здобувачів освіти розподіляють за інтересами та здібностями за науковим і професійним спрямуванням.

У багатьох зарубіжних країнах є певні спільні риси у організації профільної школи, наявності різновидів освітніх програм та навчальних курсів. Тобто є освітні курси, що обов'язкові для вивчення всіма учнями (загальноосвітні), є обов'язкові за вибором (учні обирають їх із запропонованих), довільного вибору (кросдисциплінарні) та курси для самоосвіти.

Популярності набуває використання модульного способу організації освітнього процесу у старшій школі, що дозволяє наблизити освітній процес до потреб учнів та забезпечити їх майбутню адаптацію до подальшого навчання. Такий спосіб організації навчання у Швеції, Великій Британії, Італії тощо [2, с. 79].

В Україні в основу концепції профільного навчання покладено дисциплінарний принцип, що передбачає вивчення блоків суміжних шкільних предметів та є найдо речнішим у практиці шкільної освіти.

Старша профільна школа в Україні зорієнтована дозволити учням 10–12 класів обирати між 5–6 профілями та побудувати індивідуальну освітню траєкторію розвитку особистості для забезпечення власної конкурентоспроможності на ринку праці.

Звертаючись до ключових понять, що виокремлюють сучасні науковці, слід відзначити, що *профільна освіта* – це процес індивідуального та диференційованого засвоєння знань, основоположними ідеями якого є навчання учнів старших класів за інтересами, компетентностями, планами на майбутнє.

Профільна школа – це юридично та організаційно відокремлений заклад середньої освіти, що поєднує академічний та професійний напрями підготовки учнів та передбачає практичну спрямованість освіти, подолання відірваності знань від реального життя, посилення прикладного аспекту знань.

Виходячи з цього, *профільне навчання* – це різновид диференційованого навчання здобувачів старшої школи відповідно до їхніх освітніх потреб, нахилів, здібностей,

які зумовлені орієнтацією на їх майбутній професійний вибір; а *профільна підготовка* – це формування в учнів готовності робити свідомий вибір подальшого профілю навчання [3].

Отже, *профіль навчання* – це метод диференційованого здобуття освіти, що зорієнтований на отримання знань у професійній сфері та передбачає поглиблене вивчення циклу споріднених дисциплін. Зазвичай профіль закладу освіти обумовлено його ресурсами та можливостями, попитом на рівні регіону чи держави та суміжністю з планами на життя у старшокласників.

На думку науковців та педагогів, основною *метою* профільного навчання старшокласників – є забезпечення можливостей здобувачам освіти опанувати загальноосвітню профільну та початкову допрофесійну підготовку, забезпечення неперервності освіти впродовж усього життя, виховання особистості, що здатна до професійного зростання, мобільності і самореалізації у сучасних умовах.

Серед основних *завдань* української профільної школи науковці виділяють такі:

- створення умов для врахування пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб особистості у процесі загальноосвітньої підготовки;
- формування готовності в учнів до свідомого вибору майбутньої професії, забезпечення умов для їх життєвого і професійного самовизначення;
- формування ряду компетентностей (соціальної, комунікативної, інформаційної, технічної, технологічної тощо) в молоді на допрофесійному рівні;
- забезпечення наступності між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю [3].

Основні *принципи*, які лежать в основі організації профільного навчання – це розподіл учнів за рівнем їх освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями (фуркації); варіативності і альтернативності освітніх програм, методичного забезпечення тощо; наступності і неперервності освітнього процесу; гнучкості (зміст і форми організації профільного навчання, можливість зміни профілю); діагностико-прогностичної реалізованості (вияв здібностей для орієнтації особистості з вибором профілю) [4].

Щоб забезпечити перехід старшокласників до профільного навчання у закладах середньої освіти необхідно дотримуватись ряду *вимог*. У першу чергу, необхідно забезпечити допрофільну підготовку учнів,

що підготує їх до вибору профілю у старшій школі. Це можна здійснити через гурткову роботу, факультативи, олімпіади, курси, шкільні товариства тощо. По-друге, через наступність і послідовність навчальних програм, поглиблене вивчення окремих предметів у базовій середній школі, забезпеченість закладу освіти для реалізації певного профілю (фінансова, навчально-методична, кадрова тощо).

Наступна вимога полягає у відповідності варіативної складової інтересам старшокласників, інформуванні їх про можливі профілі навчання через соціопитування, анкетування, врахування потреб суспільства та ринку праці на національному та регіональному рівнях.

Дотримуючись даних вимог, заклади профільної освіти, зокрема ліцеї, професійні коледжі, наразі можуть запропонувати старшокласникам освітні програми за *академічним чи професійним спрямуванням*. Академічне спрямування профільного навчання передбачає поглиблене вивчення окремих предметів, окрім визначеного стандартом профільної середньої освіти, та готує випускників до навчання у закладах вищої освіти. Професійне, у свою чергу, орієнтоване на отримання знань у певній професійній сфері з урахуванням здібностей, запитів і потреб здобувачів освіти [5].

Дослідивши особливості профільного навчання, їх можна відобразити шляхом моделювання. Тобто прослідкувати основні наявні компоненти профільного навчання від мети та завдання через змістове наповнення, методи та форми організації освітнього процесу у профільній школі до компетентісно сформованої особистості випускника [6].

Рис. 1. Пропонована модель профільного навчання у старшій школі

Зокрема, навчальний профіль визначається добором навчальних дисциплін та їх змістовим наповненням та має забезпечувати, окрім загальної підготовки здобувачів освіти, їх підготовку до майбутньої професійної діяльності. Для цього здійснюється комбінування базових предметів, профільних дисциплін та курсів за вибором

учнів. Саме такий підхід дозволяє старшокласнику побудувати індивідуальну освітню траєкторію розвитку.

Гнучку систему здобуття освіти у профільній старшій школі забезпечує різноманітна комбінація навчальних дисциплін і курсів за вибором: базові – це обов'язкові предмети, інваріантні – спрямовані на завершення загальноосвітньої підготовки, профільні розширеного змісту – спрямовані на підготовку випускників до наступного професійного навчання та елективні – реалізують профільні предмети на високому рівні чи слугують внутрішньо-профільній спеціалізації навчання і побудові індивідуальних освітніх траєкторій [3, с. 38].

З метою забезпечення якісного профільного навчання у закладі середньої освіти, зокрема у профільній школі, необхідно здійснювати ефективну допрофільну підготовку ще на рівні гімназії та створити організаційно-педагогічні умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії навчання кожного здобувача освіти [5].

Для проведення допрофільної підготовки здобувачів освіти для свідомого вибору подальшого освітнього напрямку, передбачається проходження ряду пропедевтичних етапів відповідно від віку учнів. У 1–4 класі – ознайомчо-розвивальний, на якому відбувається ознайомлення з найпоширенішими професіями.

Далі у 7 класі – аналітично-діагностичний етап – проводиться діагностика запитів і інтересів учнів. У 8 класі – рефлексивно-підготовчий етап – можна прогнозувати напрями розвитку здобувачів освіти залежно від їх здібностей та інтересів, здійснити моделювання домінуючих видів освітньої діяльності підлітків залежно від їх мотивації. 9 клас як основний етап допрофільної підготовки дозволяє реалізувати змістові аспекти профільного навчання та перевірити готовність учня до вибору профілю, його здатність до засвоєння змісту за обраним профілем навчання тощо [3, с. 18].

Після тривалої допрофільної підготовки у старшій профільній школі (10–12 класах) можна буде ефективно здійснювати ретельну підготовку з профільних дисциплін, розробку майбутніх професійних планів і намірів учнів, забезпечити їх професійне самовизначення.

Індивідуальна освітня траєкторія передбачає освітній супровід особистості, що має певні нахили, здібності, бажання та забезпечення її освітнього маршруту через різноманітні види практичної діяльності.

Зазвичай, індивідуальну освітню траєкторію розвитку можна побудувати за напрямами профілізації, зокрема суспільно-гуманітарний, технологічний, художньо-естетичний, природничо-математичний, спортивний тощо.

Роль вчителя у системі профільного навчання є ключовою та керівною у створенні освітнього середовища для досягнення компетентнісних результатів та забезпечення неперервності та наступності у отриманні фахової освіти здобувачами. Для профільної школи потрібен вчитель – генератор ідей, творча людина з високим інтелектом. Він має бути науково-компетентним, виявляти інтерес до розробки і реалізації нових освітніх програм. Вчитель профільної школи має бути організатором навчальної, дослідницької роботи, консультантом, наставником, мати хорошу фахову та методичну підготовку, вміння зацікавити учнів обраним предметом [3, с. 54].

Для забезпечення ефективності освітнього процесу профільної школи вчителю необхідно брати на себе ряд обов'язків, зокрема фасилітатора освітніх процесів та медіатора з питань міжособистісної комунікації для учнів старшої школи.

Зважаючи на основне завдання вчителя, допомогти здобувачу освіти сформулювати відповідні компетентності та забезпечити розвиток та становлення його особистості через створення відповідного освітнього середовища, він має володіти ґрунтовними знаннями у галузі педагогіки та психології, з повагою відноситися до всіх учасників освітнього процесу.

Вчитель-фасилітатор повинен забезпечити групову роботу та індивідуальне співробітництво з учнями, обов'язковий зворотній зв'язок, психолого-педагогічну підтримку, актуалізацію пізнавальних потреб учнів, умови для урізноманітнення досвіду їх пізнання, оптимізацію освітніх процесів для економії ресурсів та часу здобувачів освіти, врахування конструктивних потреб і бажань учнів у освітньому процесі, розвиток відповідальності всіх учасників освітнього процесу і т.д. [2, с. 157].

У свою чергу, учні повинні вчитися самостійно організовувати власну пізнавальну діяльність, мати зацікавлення до отримання профільних знань та компетентностей у старшій школі та певні особистісні якості, такі як толерантність, активність, відповідальність, цілеспрямованість тощо. Наразі, серед умов ефективної організації профільного навчання – це надати здобу-

вачам освіти більше свободи на самовираження та саморозкриття власних здібностей та задатків під час навчання.

Висновки. Таким чином, у перспективі старша профільна школа стане сходинкою для здобувачів освіти до отримання професійних знань та здобуття освіти на вищих її рівнях. Наразі відбулася модернізація існуючих закладів середньої освіти та у процесі реформування змінився їх статус. На базі закладів середньої освіти створено «гімназії» та «лицей», які покликані забезпечити профільною освітою здобувачів освіти певного освітнього округу.

Серед ключових завдань сучасної освіти можна виокремити створення ефективної старшої профільної школи, що буде сприяти забезпеченню життєвих потреб особистості та її професійному становленню у майбутньому. Ці процеси покликані задовольнити сучасні євроінтеграційні потреби суспільства, необхідністю формування нових поколінь свідомих, активних громадян, переходом до компетентісного підходу у формуванні особистості майбутнього фахівця та бажанням молоді отримати якісну освіту, що відповідатиме їх покликанню, інтересам та міжнародним стандартам.

Перспективою подальших розвідок може бути практичний аспект діяльності старшої профільної школи, її результативність та ефективність.

Список бібліографічних посилань

1. Піпа Н. Якою може бути профільна школа? (2020). URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/02/20/239940/>
2. Малихін О.В., Арістова Н.О., Шелестова Л.В., Барановська О.В., Кизенко В.І., Кравчук О.П., Трубачева С.Е., Черноус О.В. Реалізація технологій

профільного навчання в закладах загальної середньої освіти: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 197 с.

3. Лукашенко Т.Ф., Липова Л.А., Кучерявий І.Т., Габ А.І., Шахнін Д.Б., Малишев В.В. Профільне навчання: теорія та практика, досвід, проблеми, перспективи: навчальний посібник. Київ: Університет «Україна», 2019. 293 с.
4. Глюдик Г., Бокоч О. Проблеми та перспективи впровадження профільного навчання. (2010). URL: <http://zakinppo.org.ua/onlajndovidnik-klasного-kerivnika/konkursi/178-uncategorised/287-nnnnn>
5. Як запровадити профільну освіту не для «галочки», а для учнів? (2020). URL: <https://nus.org.ua/view/yak-zaprovadyty-profilnu-osvitu-ne-dlya-galochky-a-dlya-uchniv/>
6. Старша профільна школа: кроки до становлення. Методичні рекомендації / укл. А. Сейтосманов, О. Фасоля, В. Мархлевські. Київ, 2019. 52 с.

References

1. Pipa, N. (2020). What can a specialized school be? Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/02/20/239940/> [Ukr.]
2. Malikhin, O.V., Aristova, N.O., Shelestova, L.V., Baranovska, O.V., Kizenko, V.I., Kravchuk, O.P., Trubacheva, S.E., Chornous, O.V. (2021). Implementation of specialized training technologies in institutions of general secondary education: methodical guide. [Electronic edition]. Kyiv: CONVY PRINT. 197 p. [Ukr.]
3. Lukashenko, T.F., Lypova, L.A., Kucheryavyy, I.T., Gab, A.I., Shakhnin, D.B., Malyshev, V.V. (2019). Professional training: theory and practice, experience, problems, prospects: a study guide. Kyiv: University "Ukraine". 293 p. [Ukr.]
4. Hliudzyk, H., Bokoch, O. (2010). Problems and prospects of implementation of specialized training. Retrieved from <http://zakinppo.org.ua/onlajndovidnik-klasного-kerivnika/konkursi/178-uncategorised/287-nnnnn> [Ukr.]
5. How to introduce specialized education not for the "tick", but for students? (2020). Retrieved from <https://nus.org.ua/view/yak-zaprovadyty-profilnu-osvitu-ne-dlya-galochky-a-dlya-uchniv/> [Ukr.]
6. Senior specialized school: steps towards becoming. Methodological recommendations (2019). In A. Seitosmanov, O. Fasolya, V. Marchlevsky (Compiled). Kyiv. 52 p. [Ukr.]

КНМЕЛНУТСКА Olena

PhD in Pedagogy, Associate professor,
Associate professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School,
University of Hryhoriy Skovoroda in Pereiaslav

ТКАЧЕНКО Larysa

PhD in Philology, Associate professor,
Associate professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School,
University of Hryhoriy Skovoroda in Pereiaslav

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF SENIOR SPECIALIZED SCHOOL IN UKRAINE

Summary. The article analyzes the problems and prospects of the implementation of a senior specialized school in Ukraine, conducts a comparative analysis of the organization of a senior specialized school abroad, characterizes the specifics of foreign specialized schools. The main concepts and categories used in specialized school, tasks, principles, forms and methods of organizing specialized education in high school have been specified.

The relevance of the study is due to the creation of a senior specialized school alongside the creation of "gymnasiums" for those seeking education at the second secondary level. The key point in the transition to specialized education is the separation of the third school level from

the second and the creation of appropriate educational institutions (academic lyceums, professional lyceums, etc.).

The purpose of writing this article is to analyze the problems and prospects of the development and formation of a senior specialized school in the territory of Ukraine at the present time.

Research methods – analysis of scientific and pedagogical literature, scientific publications of modern researchers and teachers, generalization and systematization of research results, etc.

Results. The article reveals the normative and legal principles of the educational activity of the senior special-

ized school, its directions and the possibilities of their implementation in the relevant educational institutions in comparison with foreign ones. The article summarizes the features of creating a senior specialized school and displays them through a model.

The key conditions that contribute to the effective organization of the educational process in a specialized school are highlighted, in particular, high-quality pre-professional training of students and the construction of their individual educational trajectory, etc.

The individual educational trajectory involves the educational support of an individual who has certain inclinations, abilities, desires and the provision of his educational route through various types of practical activities. Usually, an individual educational trajectory of development can be built according to the directions of profiling, in particular social and humanitarian, technological, artistic and aesthetic, natural and mathematical, sports, etc.

The article describes the key roles of a specialized school teacher through the prism of the development and formation of the personality of the student of education, their features and opportunities in building an effective educational process.

Scientific novelty. The scientific novelty of the research results is that, for the first time, a holistic analysis of the problem of creating a specialized school was conducted.

The senior specialized school is presented as a complete system, which allows to ensure the continuity between the secondary education institution and the institution of higher education to ensure the realization and formation of each personality.

Conclusions and prospects for further research. Currently, existing secondary education institutions have been modernized, and their status has changed in the process of reform. On the basis of secondary education institutions, "gymnasiums" and "lyceums" were created, which are designed to provide specialized education to students of a certain educational district. The creation of an effective senior specialized school will contribute to ensuring the vital needs of the individual and his professional development in the future.

The perspective of further investigations can be the practical aspect of the activity of the senior specialized school, its effectiveness and efficiency.

Keywords: senior specialized school, specialized education, specialized training, pre-specialized training, individual educational trajectory, gymnasium, academic lyceum, variability of training.

Одержано редакцією 22.08.2022
Прийнято до публікації 30.08.2022